

1982. POÈTICA DE LA CIUTAT. CRÒNIQUES DES D'ELX

Gaspar Jaén i Urban

Amenaça de mort sobre els horts de palmeres

Març 1982

Flors, altars i capelles

Maig 1982

**El pensament i el mirall (Variacions sobre un tema de Joan
Navarro: Bardissa de foc)**

Maig 1982

**Pregó de les festes de Sant Francesc de Crevillent de l'any
1982**

Setembre 1982

El procés d'urbanització al País Valencià

1982

AMENAÇA DE MORT SOBRE ELS HORTS DE PALMERES

Març 1982

GJiU. 00-03-1982

[«Amenaça de mort sobre els horts de palmeres», Diario de Valencia, València, 17-03-1982, p. 18. També en La Verdad, Alacant, 07-03-1982, p. 13. També en Información, Alacant, 11-03-1982, p. 10]

Revisat:

FLORS, ALTARS I CAPELLES

Maig 1982

GJiU. 00-05-1982

[«Flors, altars i capelles», libel satírico-costumista en dues parts, Diario de Valencia, 29-05-1982 i 30-05-1982, València, p. 26 y 30 respectivament]

Revisat:

**EL PENSAMENT I EL MIRALL (VARIACIONS SOBRE UN TEMA DE JOAN
NAVARRO: BARDISSA DE FOC)**

GJiU. 00-05-1982

[«El pensament i el mirall (Variacions sobre un tema de Joan
Navarro: Bardissa de foc)», Latitud 39, núm. 9, 00-05/06-1982,
Palma de Mallorca, p. 6-8]

Revisat:

PREGÓ DE LES FESTES DE SANT FRANCESC DE CREVILLENT DE L'ANY 1982
Setembre 1982

Crevillentins!

Sóc un ciutadà del País Valencià. Soc valencià com vosaltres. Com vosaltres parle valencià, la llengua dels nostres avantpassats des de que fa set-cents anys van vindre a aquestes terres. Parle el valencià de la nostra història i de les nostres llibertats.

Sóc d'un poble germà. Des de ma casa puc veure la serra de Crevillent, que tant m'estime. La serra de Crevillent, tan clara, la que tanca pel nord el Baix Vinalopó, la nostra comarca de vetes blaves a l'aigua i al cel. La serra per on el poble de Crevillent se'n puja com un somni àrab. La serra on Crevillent se n'entra cavant coves netes i blanques. Aquesta serra sense arbres, dura i tallant com la lluna. La serra altiva i vigilant, recer de les àguiles. La serra, sentinella de la neu. La serra més alta, la serra més clara.

Sóc d'un poble germà que juntament amb el vostre visqué sotmés al feudalisme fins fa poc més d'un segle. Malhaurada siga Isabel de Castella que entregà el lloc de Crevillent i la vila d'Elx als Càrdenas. Malhaurats siguen els nobles i els seyors feudals opressors d'aquestes viles. ¡Que a l'infern siguen els opressors dels pobles!

Però ara, pregoner de la vostra festa, he vingut a incitar-vos al ball i a l'alegria. Em plau i agrasc la comanda. He vingut a recordar-vos la festa i la lluita: la força salvatge de quan Crevillent era una vila agermanada que lluitava contra els senyors feudals; la força salvatge dels maulets que s'enfrontaven als botiflers. Amb la força de la lluita i de la llibertat vinc a incitar-vos al ball i a la festa.

Els crevillentins heu demostrat que estimeu la llibertat i la festa, i vinc a pregonar-vos una festa en llibertat. Com aquella llibertat amb què Crevillent va rebre la fi del poder feudal: la gent eixia al carrer i pujava a l'antic castell, i trencava l'escut del noble. I alçaven senyeres amb les quatre barres, nobilíssima ensenya dels reis de Catalunya i Aragó, al mateix castell que Jaume I guanyà per a les llibertats i que els castellans enviliren.

Després va vindre una altra gent de fora. Uns altres castellans eren, però serfs i no senyors. I aquí van trobar treball. Uns carrers per al crit i la festa. A Crevillent trobaren una altra antiga llengua que se'ls ofería tota nova: la llengua de Crevillent, la llengua que es parla al País Valencià, a les Illes Balears, a les Illes Pitiüsses, al Principat de Catalunya, a la franja de ponent aragonesa, al Principat d'Andorra, a la Catalunya del Nord i a la ciutat de l'Alguer, a Sardenya: la llengua coneguda arreu el món com llengua catalana: el bell valencià dels nostres pares. I aquella gent que s'ha

quedat són crevillentins perquè aquí han nascut els seus fills, i els fills i els fills dels seus fills seran crevillentins.

Benïts siguen si, com nosaltres, estimen aquesta llengua, aquesta terra agra i dura, d'espart i piteres. Aquesta terra nostra de rambles per on baixa l'aigua de les torrentades i on les palmeres són plomalls que al cel se'n puguen. Aquesta terra on el més gran miracle és l'aigua, on la festa és l'hort i el jardí, la pomera i la parra, tarongers, llimoners i pereres. Els gesminers enfilant-se per les cases de camp, l'ombra dels pins, les figueres verdals, les figueres de pala. La festa al sud del País Valencià és l'aigua fresca del pou de la casa, el botijó ple d'aigua acabat d'omplir.

Som valencians de la festa, de festes que són trons i traques, com músiques per l'aire. Som valencians i recordem que més enllà de Crevillent tot era terra de moros. Crevillent ha estat sempre terra de fronteres obertes. Celebrem-ho!

Amb el vi del nou del Boig, acabat de xafar. Amb coca de sardina, que a Crevillent feu tan bona. Amb l'aiguarent dels moros i el vi dolç dels cristians. Celebrem-ho!. Amb els cristians i els moros del migdia del País Valencià: les filades lluentes que donen voltes i revoltes i ensenyen la plata dels sabres i les plomes dels turbants. I Paquito el xocolatero. I les marxes mores. I els vestits brillants i formosos. I l'olor de la pòlvora que se n'entra pels narius, pels carrers i pel cel i les places.

Açò és Crevillent i aquesta és la festa que pregone.

El poble de Crevillent que se'n puja costera amunt, per empinats carrers, plens de pedres quan plou. Som d'un poble que ha sobreviscut a la set i a la derrota. Estimem el treball com estimem la llibertat, com salvatgement estimem la terra resseca que ens ha vist nàixer i créixer.

I vam inventar les estores antigues, que a les cases posaven sota el braser, damunt del pis d'algeps o de terra xafada. I les catifes, com un record musulmà, com un somni de l'orient desconegut. Tota la glòria siga per als teixidors de catifes i estores, per als homes que han fet els més bells treballs amb l'espart de la serra i el jonc del saladar, per al filador i per al que mena, per al llaurador que planta arbres i els rega.

Hem sabut sobreviure, com si fóssem fardatxos, en aquesta terra seca, sense arbres ni rius, una terra tantes voltes vençuda, tantes voltes humiliada. Aquí, on la festa era el poble vestit de mil colors, amb trage nou, passejant-se pel carrer i per la plaça a l'hivern, pel Calvari a l'estiu. Les festes de l'Angel i de la Salut. I les del Pont, tan rumboses.

La festa eren balls pel carrer i farolets de paper que dins l'aire tremaven. La festa eren els nanos i els gegants. El tabalet, la dolçaina. La fira. L'estrena de la roba. La camisa nova. El trage nou del xiquet. Els pares li compraven un joguet

de la fira: trenets de llanda pintada de colors; carretilles de fusta; balons de goma; monyiques de cartó i de pasta pintada. Monyiques de la Xina. Eren les tòmboles i les barquetes, amb la nòria mecànica carregada amb sacs d'arena.

I sempre, sempre, la presència del Calvari. Pelat d'arbres; castigat pel sol: el Calvari, que és el cor del poble i que per a la festa s'omplia de llum i de barraques. Enmig, un templet de fusta i de lona on tocava la banda. La sopa de faixa. I les quadrelles, que se n'anaven a menjar-se la mona i se'n pujaven fins les ermites del vessant de la serra.

I allà lluny, allà lluny, hi havia la mar. La mar Mediterrània, plena de calma i de pins. La mar, camí dels grecs civilitzats, dels enginyers romans, dels pirates de l'Àfrica, dels mercaders de l'orient, dels pescadors de Santa Pola... La mar del Pinet, de les barraques de Sant Jaume. La mar, que és a penes una ratlla blava vista des de dalt del mercat.

La festa era el sopar al carrer. La bombeta sobre la porta de la casa. Aquelles meravelloses cases de planta baixa, generoses amb el sol i amb l'espai. Les sopes dalt del terrat, on havia que pujar tots els mobles. Sopàveu dalt del terrat, mirant la nit i les estrelles, com els nostres senyors antics, els àrabs d'alta saviesa que coneixien el cel i la matemàtica, i sabien curar totes les malalties, i escrivien els versos més bells de tot l'orient i l'occident.

I els balls en la plaça. I el cant de gala de les corals. El poble cantant sempre pel carrer, a l'eixida de les fàbriques. La sàtira i la broma. La burla del poder. Les cançons d'abans de la guerra, on es parlava de banderes republicanes i d'acudits picants. El poble xocant i xistós de les cançons satíriques, quan de la sàtira s'havia fet una arma, un fusell de paraules sabut i civilitzat que li feia por als senyorons. I les havaneres a l'ombra de la barraca, tots mirant a la mar.

Tot això era la festa. Aquesta ha estat la profunda religió dels pobles que, com el nostre, s'han volgut lliures: el temps que roda, la pluja i la vida, els homes treballant cada dia; la voluntat de saber, que és infinita, els càntics d'amor a la terra i a la llibertat.

A tot això us convida. Tot això us recorde. Es la vostra història, la història dels valencians i dels crevillentins. Es l'antiga cultura i l'antiga saviesa del poble d'aquest País Valencià que els deus beneisquen sempre.

Crevillentins, a la festa!

GJiU. 18-09-1982

[Pregoner de les «Festes de Sant Francesc» de Crevillent, per designació de l'alcalde. Jardí del Col·legi Públic Primo de Rivera, 18-09-1982. «Els crevillentins heu demostrat que estimeu la llibertat i la festa», La Terreta, Butlletí d'Informació Local, 00-09-1982, Ajuntament de Crevillent,

sense paginació]
Revisat: 13-10-2002

EL PROCÉS D'URBANITZACIÓ AL PAÍS VALENCIÀ

1982

GJiU. 00-00-1982

[Alberto Peñín, Gaspar Jaén, «El proceso de urbanización en el País Valenciano», ponència presentada a les «Jornadas de defensa del medio ambiente», Consell del País Valencià, València, 1982. «El procés d'urbanització al País Valencià, 1», Información, Alacant, 06-11-1983, p. 18. També en Levante, València, 28-03-1984, p. 19. «El procés d'urbanització al País Valencià, i 2», Información, Alacant, 18-11-1983, p. 12. També en Levante, València, 29-03-1984, p. 19. Alberto Peñín, Gaspar Jaén, «El procés d'urbanització i la segona residència», en Ricardo Almenar Asensio et al., El Medio Ambiente en la Comunidad Valenciana, «Monografies 2», València, Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports de la Generalitat Valenciana, 422 p., p. 346-351]

Revisat:

